

Dragica Haramija

OTROŠKA IN MLADINSKA DELA NATAŠE KONC LORENZUTTI

Nataša Konc Lorenzutti je doslej izdala petindvajset del, osemnajst jih sodi v književnost za otroke in mladostnike. Dela se večinoma umeščajo v realistično prozo (kratke zgodbe, povesti in romani) z otrokom ali mladostnikom kot glavnim literarnim likom, tri sodijo v poezijo. Glede na obliko je osem slikanic, sedem del sodi med ilustrirane knjige, trije romani so brez ilustracij. Glavni liki v proznih delih so obdani z družinskimi člani, hkrati pa vstopajo v različne odnose z vrstniki izven svojega doma (vrtec, šola, tabor); odnosi so odvisni od dinamike odraščanja, večinoma so ljubeči in podporni.

Nataša Konc Lorenzutti has published twenty-five works so far, eighteen ranked as children's and juvenile literature. Her books are mostly classified as realistic prose (short stories, tales and novels) with child or teenager as the main literary character, only three belonging to poetry. Regarding the form there are eight picture books, seven illustrated books and three novels without illustrations. The main characters in her prose are surrounded by family members, at the same time entering into diverse relationships with peers outside their home (kindergarten, school, camp); relationships depend on the dynamics of growing up but are mostly loving and supportive.

1 Uvod

Nataša Konc Lorenzutti (1970) je diplomirala na Akademiji za gledališče, radio, film in televizijo v Ljubljani, na oddelku za dramsko igro in umetniško besedo, kjer je leta 2010 končala tudi magistrski študij umetniške besede z nalogo *Plasti ustvarjene besede v pisni in govorni podobi avtorske proze*. Med letoma 1993 in 1999 je bila kot igralka angažirana v dveh slovenskih poklicnih gledališčih, od leta 1999 pa se posveča pisanju za otroke in mladostnike. V obdobju 2006–2020 je bila delno zaposlena na umetniškem oddelku Gimnazije Nova Gorica, kjer je kot profesorice gledaliških predmetov z dijaki uprizorila več predelav in avtorskih dramskih del. Doslej je izdala 25 knjig, od tega eno strokovno delo *Dih in govor: mala šola diha in glasu za veliko govorno šolo* (1995) ter pet leposlovnih del za odrasle, in sicer zbirko kratke proze *Jezik molka in druge zgodbe* (2009) ter romane *Bela, bela lilija* (2006), *Kava pri dišečem jasmínu* (2013), *Bližina daljave* (2017) in *Beseda, ki je ni-mam* (2021). Že od leta 1999 ima status samozaposlene v kulturi, najprej kot igralka in kmalu tudi kot pisateljica, scenaristka in pedagoginja v kulturi. Je predsednica Sekcije za otroško in mladinsko književnost pri Društvu slovenskih pisateljev.

Doslej sta bili dve avtoričini deli izbrani kot darilni knjigi v nacionalnem projektu za spodbujanje branja Rastem s knjigo, in sicer za sedmošolce v šolskem letu 2018/19 roman *Avtobus ob treh* in za dijake prvih letnikov srednjih šol v šolskem letu 2021/22 roman *Gremo mi v tri krasne*. S projektom skuša Javna agencija za knjigo RS »osnovnošolce in srednješolce motivirati za branje mladinskega leposlovja slovenskih avtorjev ter jih spodbuditi k obiskovanju splošnih knjižnic.«¹

Za tekmovanje učencev s področja slovenščine za Cankarjevo priznanje v šolskem letu 2021/22, ki ima skupni naslov *Vedre bližine med nami*,² sta izbrani kar dve avtoričini knjigi, in sicer za 4. in 5. razred *Kakšno drevo zraste iz mačka*; za 8. in 9. razred pa *Gremo mi v tri krasne*.³

Po številu izposoj sodi Nataša Konc Lorenzutti med najbolj brane literarne ustvarjalke in ustvarjalce: v letu 2020 je bilo v javnih knjižnicah izposojenih več kot 8.000 njenih del, kar jo je uvrščalo na 23. mesto; najbolj bran je bil, s skoraj 2.500 izposojami, roman *Avtobus ob treh*, sledil je roman *Gremo mi v tri krasne* s 787 izposojami, več kot petstokrat so si bralci izposodili še dela *Zvezek in brezvezek*, *Nisem smrklja*, *Kdo je danes glavni* in *Enajstnik*. V letu 2021 je do vključno 24. 11. 2021 na 14. mestu z 12.284 izposojami, pri čemer beležita romana *Avtobus ob treh* in *Gremo mi v tri krasne* okrog 2.500 izposoj za posamezni naslov, *Kakšno drevo zraste iz mačka* pa več kot 1.700 izposoj.

1.1 Nagrade in priznanja

Avtorica je prejemnica dveh priznanj, in sicer je leta 2016 prejela zlato hruško za delo *Kdo je danes glavni*, leta 2020 pa mednarodno priznanje IBBY Častna lista (IBBY Honour List) za delo *Zvezek in brezvezek*.

Za svoja otroška in mladinska literarna dela je bila večkrat nominirana:

- večernica: 2017 *Avtobus ob treh*, 2016 *Kdo je danes glavni*, 2013 *Kakšno drevo raste iz mačka*;
- desetnica: 2021 *Gremo mi v tri krasne*, 2019 *Nisem smrklja*, 2018 *Kdo je danes glavni*, 2017 *Lica kot češnje*, 2015 *Enajstnik*, 2014 *Kakšno drevo raste iz mačka*;
- nagrada Kristine Brenkove za najlepšo slovensko slikanico: 2007 *Ravno prav velik*;
- znak za kakovost zlata hruška: 2021 *Gremo mi v tri krasne*, 2019 *Zvezek in brezvezek*, 2018 *Nisem smrklja*, 2017 *Avtobus ob treh*, 2013 *Kakšno drevo raste iz mačka*;
- Levstikova nagrada: 2019 *Nisem smrklja*.

¹ Cilji projekta Rastem s knjigo so (<https://www.jakrs.si/bralna-kultura/rastem-s-knjigo>): »spodbujati dostopnost kakovostnega in izvirnega slovenskega mladinskega leposlovja, promovirati vrhunske domače ustvarjalce mladinskega leposlovja, spodbujati bralno motivacijo šolarjev in njihov obisk splošnih knjižnic, motivirati založnike za večje vključevanje sodobnih slovenskih piscev v založniške programe za mladino ter povečevanje deleža izdanega izvirnega slovenskega mladinskega leposlovja.«

² Koordinatorica tekmovanja in strokovna tajnica tekmovalne komisije s področja slovenščine za Cankarjevo priznanje za učence in dijake na Zavodu Republike Slovenije za šolstvo je Ljiljana Mićović Struger, predsednik državne tekmovalne komisije je dr. Igor Saksida. Več na <https://www.zrss.si/tekmovanja/slovenscina-cankarjevo/>.

³ In še delo Janje Vidmar Elvis *Škorc, genialni štor*.

1.2 Bibliografski podatki

1995

Dih in govor: mala šola diha in glasu za veliko govorno šolo. Ljubljana: Pravljичno gledališče (Zbirka Šola retorike).

2004

Lučka. Ilustrirala Ana Zavادلav. Ljubljana, Založba Družina (Zbirka Mavrična knjižnica).

Pod Marijinim plaščem: šmarnice za otroke. Celje: Mohorjeva družba.

2006

Bela, bela lilija. Celje: Mohorjeva družba.

Ravno prav velik. Ilustrirala Ana Zavادلav. Ljubljana: Založba Družina (Zbirka Mavrična knjižnica).

2007

Skrivališče. Ilustriral Matjaž Schmidt. Ljubljana: Mladinska knjiga založba (Knjižnica Čebelica; 419).

Mi smo slike. Ilustrirala Ana Zavادلav. Ljubljana: Založba Družina (Zbirka Mavrična knjižnica).

2009

Jezik molka in druge zgodbe. Celje: Mohorjeva družba.

2010

Krilate in kosmate basni. Ilustriral Marjan Manček. Radovljica: Didakta. Tudi elektronski vir, 2014.

2011

Poleti letim. Neda Rusjan Bric: *Eda in Pepi.* Ilustrirala Kristina Krhin. Murska Sobota: Založba Ajda, IBO Gomboc (Zbirka Midva: Znameniti Slovenci).

Nihče ne ve. Ilustriral Peter Škerl. Ljubljana: Založba Družina (Zbirka Mavrična knjižnica).

2012

Kakšno drevo zraste iz mačka. Ilustrirala Ana Zavادلav. Dob: Miš založba. Ponatis 2021 (Zbirka Miškolinke).

Enajstnik. Ilustrirala Suzi Briceľj. Ljubljana: Mladinska knjiga založba (Zbirka Deteljica).

Cufkova podeželska pustolovščina. Ilustriral Marjan Manček. Ljubljana: KUD Sodobnost International (Gugalnica: zbirka najboljših slikanic).

2013

Društvo starejših bratov. Ilustrirala Tanja Komadina. Dob: Miš založba.

Kava pri dišečem jasmínu. Ljubljana: Mladinska knjiga. Tudi elektronski vir, 2013.

2015

Lica kot češnje. Ljubljana: Mladinska knjiga založba (Zbirka Odisej). Tudi elektronski vir, 2015.

Kdo je danes glavni. Ilustrirala Tanja Komadina. Dob: Miš založba.

2016

Avtobus ob treh (ali društvo mlajših starejših bratov). Dob: Miš založba (Zbirka Zorenja).

2018 2. in 3. izdaja, tudi elektronski vir. Braillova pisava; zvočni posnetek.

2017

Bližina daljave. Ljubljana: Družina (Zbirka Pretakanja; 5). Tudi elektronski vir, 2020.

Nisem smrklja. Ilustrirala Ana Zavادلav. Ljubljana: Mladinska knjiga založba (Zbirka Deteljica).

2018

Zvezek in brezvezek. Dob: Miš založba.

2020

Gremo mi v tri krasne. Dob: Miš založba. 2021 2. natis; Tudi elektronski vir, 2021. Darilna izdaja JAK, 2021.

2021

Tronci. Ilustrirala Ana Zavادلav: Ljubljana: Mladinska knjiga založba.

Beseda, ki je nimam. Dob: Miš založba. Tudi elektronski vir, 2021.

2 Metodologija

V prispevku je najprej uporabljena deksriptivna metoda (bio- bibliografski podatki o avtorici), v osrednjem delu je uporabljena metoda analize (snov, tema, motivi, literarni liki, književni prostor in čas, pripovedovalec, zgodba, zgradba), metoda komparacije za ugotavljanje skupnih značilnosti literarnih del in metoda sinteze v sklepnem delu.

Analizirana so vsa leposlovna besedila Nataše Konc Lorenzutti, ki jih je avtorica napisala za mlade bralce, dela so razvrščena:

- glede na zvrstno-vrstni princip, v okviru posamezne književne vrste po letnici izida,
- glede na starost naslovnika: otroška književnost (do 8. leta starosti), mladinska književnost (do 15. leta) in književnost za mlade (srednješolsko obdobje in naslovniško odprta književnost),
- glede na oblike knjig: slikanice, ilustrirane knjige, knjige brez ilustracij,
- glede na tematologijo v sklepnem delu prispevka.

3 Analiza besedil

Pisateljica in pesnica Nataša Konc Lorenzutti je od leta 2004 izdala devetnajst literarnih del za otroke in mlade. Pri obravnavi je izpuščeno avtoričino prvo izdano delo *Pod Marijinim plaščem: šmarnice za otroke* (2004), v njem je avtorica podala 31 zgodb (za vsak dan branja v maju) o poklicanosti za različne poklice; ob koncu vsakega poglavja je zastavljena naloga. Zgodbe povezuje deklica Marija, radovedna, zvedava in poštena; ime je dobila po devici Mariji, ki so ji šmarnice namenjene.

Besedila so razvrščena po književnih vrstah, v okviru posamezne vrste po letnici izida literarnega dela.

3.1 Poezija

Zbirko *Krilate in kosmate basni* (2010), v katero je uvrščenih deset basni (*Kozel, Konj in vol, Lisica in golobica, Osel in psiček, Oven in bik, Pes, mačka in volk, Prepelica in njeni mladički, Riba in pastirica, Kokoš, Volk pastir*), je ilustriral Marjan Manček. Avtorica je motive zanje črpala iz ljudskih basni in jih predelala v pesniško obliko ter posodobila. Vsaka basen se razteza čez dve ali štiri strani slikanice položnega formata, ilustracije osvetljujejo najpomembnejše motive v posamezni basni (živali na ilustracijah so prikazane večinoma realistično, v svojem naravnem okolju, ilustrator ohranja velikostna razmerja med njimi). Napisane so v štirivrstičnih kiticah (izjemoma se pojavljajo dvovrstičnice) in imajo končne rime (večinoma zaporedna ali pretrgana), veliko je dialogov. *Krilate in kosmate basni* so različno dolge, obsegajo od šest do dvanajst kitic, v zadnjih kiticah je izražen nauk, npr. o požrečnosti, ki se hitro maščuje, spretnosti in pogumu, ki premagata moč, ošabnosti, ki je na koncu zasmehovana. Mestoma avtorica vplete rahlo modificirane stalne besedne zveze in pregovore, npr.: »Konj je volu jamo kopal,/ a je padel vanjo sam:/ z oslom bo še težje delal,/ z oslom ga bo še bolj sram.« (Konc Lorenzutti 2010: 9) To ustreza določilu didaktičnosti, kakor ga navaja Janko Kos (1995: 167). Pri basnih je oblika (v tem primeru epska poezija) glede na vsebino drugotnega pomena, najpomembnejša lastnost basni je namreč njen alegoričen karakter. V obravnavani zbirki basni nastopajo avtohtone živali, domače (npr. pes, mačka, vol, kozel, konj) in divje oz. prostoživeče (npr. medved, volk, lisica, ptice). Konc Lorenzutti upošteva standardizirane, v naprej določene vloge živali (lisica je zvita, volk krvoločen, zajec strahopeten, pav je ošaben, mačka potuhnjena, pes zvest). Vsaka basen ima dve plasti, eksplicitno in implicitno (Blažetin 2003:10), na prvi gre za zgodbo o živalih, na implicitni ravni pa govorijo basni o ljudeh in človeški družbi.

Delo *Nihče ne ve* (2011a) z ilustracijami Petra Škerla ima podnaslov *Prilike v stripu in verzih*, kar natančno opredeljuje obliko, zgradbo in vsebino. Prilika ali parabola »posreduje prek prisposodob, alegorij in tudi personifikacij kak idealno moralen nauk, ki presega življenjsko stvarnost.« (Kos 1995: 167) Gre za slikaniški format knjige, ki vsebuje deset svetopisemskih prilik (npr. O dveh hišah, O nespametnem bogatašu, Prilika o talentih, O usmiljenem Samarijanu). Posebnost knjige je, da je razdeljena v dva dela, drugi del je ponovitev prvega, le multimodalnost je različna: v prvem delu so stripi, v drugem se besedila iz stripov ponovijo v obliki dramske pesnitve, dodane so vinjetne ilustracije. V desetih dvostranskih stripih (in

v drugem delu) je vsaka zgodba zaokrožena celota in se navezuje na eno svetopi-semko zgodbo, kot primer navajamo priliko *O usmiljenem Samarijanu*. Samarijan pomaga okradenemu in ranjenemu človeku, pred njim sta šla mimo umirajočega že dva človeka, a nista nudila pomoči. Avtorica v zadnji sličici zaključí: »Ljubi bližnjega kot sebe,/ iz te prilike izvem,/nauči naj tudi tebe,/da boš bližnji vsem ljudem.« (Konc Lorenzutti 2011a: 9) V drugem delu so primarnemu besedilu dodane osebe, ki so v dialogu, in didaskalije.

Cufkova podeželska pustolovščina (2012b) je slikanica o prepoznavnem psu Cufku.⁴ Na vsaki strani ima dve štirivrstični kitici in dve ilustraciji, ki z obrobo spominjata na strip; z združevanjem vseh ilustracij dejansko delujejo te kot stripovske pasice. Štirivrstičnice tvorijo akrostih, začetne črke kitic se povežejo v naslov dela. Kitice imajo prestopno rimo, vsaka kitica sodi k eni ilustraciji; skozi besedilo in ilustracije je opisan Cufkov dan, njegovo srečevanje z živalmi na kmetiji (ovce, kokoši, bik, krava, konj) ali v bližnji okolici (npr. žabe, ptice, jež). V približno polovici primerov gre za simetrično interakcijo (kar je v besedilu, je tudi ilustrirano), drugje je odnos med besedilom in ilustracijo komplementaren, npr.: »Sem in tja cvetlice trga,/ da na paši dolgčas ni./ Ena pa se ne utrga/ in prav čudno mu diši ...« (Konc Lorenzutti 2012b: 13) Na ilustraciji je prikazana krava, ki jo Cufek vleče za rep in ga vonja. Na sprednjih in zadnjih veznih listih so pasje šape; na platnicah so izseki iz notranjih ilustracij (kot neke vrste sestavljanke), na zadnji platnici je dodan oglas o oddaji Cufka (za branje).

3.2 Proza

3.2.1 Kratke zgodbe

Lučka (2004), slikanico s podnaslovom zgodba o rojstvu, je ilustrirala Ana Zavadlav. Prožno besedilo in ilustracije v začetnem delu predstavljajo idilično vaško okolje, pogled na večerno zarjo, spanje Tina in Tona v eni sobi in staršev v drugi. Sledi niz vinjetnih ilustracij družin, v besedilu se kot refren (umeščen še na konec zgodbe in na zadnjo platnico) pojavi kitica: »Ta zgodba se ponavlja in ponavlja: / Ko deklica odrasča, se pripravlja – / za pot ljubezni, potrpljenja, / za lučke novega življenja.« (Konc Lorenzutti 2004:13, 18, platnica) Tin in Ton na koncu zgodbe dočakata rojstvo sestrice.

Ravno prav velik (2006) je slikanica z ilustracijami Ane Zavadlav. Deček Tin je glavni literarni lik; včasih ima težave, npr. da bi sam ostal v vrtcu (stiska, strah), čeprav si predstavlja, da je to majhen vrt, ki ga zalivajo otroci (domišljjski prostor je odlično predstavljen na ilustraciji). Star je skoraj tri leta, a bi bil včasih rad starejši, star toliko kot brat Ton, ki hodi že v prvi razred, včasih pa mlajši, podoben sestri Lučki, ki še ni stara dve leti. Kar naprej niha med tem, da hoče biti že velik ali v naslednjem hipu majhen. Na Tinov tretji rojstni dan pride babica, za darilo mu prinese plišastega osla, potem pa pokaže še čudovit pulover, za katerega pravi, da ga

⁴ Lik prikupnega psa je Marjan Manček upodobil že v dveh slikanicah Ferija Lainščka (*Cufek v živalskem vrtu*: slik-slik zloženka, 1989, *Cufek v živalskem vrtu*: slik-slik zloženka, 1990), nato v stripih (zlasti v revijah *Ciciban* in *Cicido*) in v avtorskih slikaniških izdajah (npr. *Cufek*, 1995, *Cufek in prijatelji*, 1996).

bo podarila tistemu, ki mu je prav. Tinu je pulover takoj všeč in si ga želi; Tonu je pulover premajhen, Lučki prevelik, Tinu pa je ravno prav. Tin ugotovi, da je ravno prav velik, zato gre naslednji dan tudi brez težav v vrtec, kajti tam so vrstniki in vsi so približno enako veliki in stari kot on. Na ilustracijah je veliko podrobnosti, mestoma so poudarjena Tinova čustvena stanja (žalostno stoji na skiroju, z nasmeškom opazuje vrtec, ki si ga je zamislil, zaskrbljeno sedi v oblačilnici, prestrašeno se skriva za mamo ...). Ko se Tin opogumi, da bo šel v vrtec, je ta naslikan realno; v celotni slikanici je uporabljeno tudi intraikonično besedilo.

Slikanico *Skrivališče* (2007) je ilustriral Matjaž Schmidt; interakcija med ilustracijami in besedilom je simetrična (o čemer govori besedilo, je naslikano). Že na naslovnici je upodobljen deček (Tin, glavni literarni lik), ima velike oči, nagajivo se smeje; na notranji naslovnici se ilustracija dečka ponovi, a z drugega zornega kota, kar je napoved za igro in povezava z naslovom. Otroci se igrajo skrivalnice, Tin najde odlično skrivališče. Ko manjka le še on, ga začnejo iskati vsi otroci, a ga ne najdejo, zato so v skrbeh zanj. Nato ga pomagajo iskati odrasli, starša, sosedje, policist, Tin pa jih opazuje, saj še kar misli, da se vsi igrajo (na ilustracijah so poudarjena mesta, kje vse iščejo Tina). Samo zato, ker ga močno tišči na stranišče, pride iz skrivališča, vsi so ga neznansko veseli. Tudi Tin je vesel, saj je prvič zmagal v igri skrivalnic.

Mi smo slike (2007a) je slikopis, izdan v slikaniški obliki, avtorica ilustracij je Ana Zavadlav. V slikopisu se kaže poseben oblikovni odnos med besedilom in ilustracijo, v njem so namreč nekateri deli besedila nadomeščeni z ilustracijo (Batič in Haramija 2017: 34). Na veznih listih je abeceda, že naslovnica in notranja naslovnica predstavljata petčlansko družino, na zadnji platnici mama bere otrokom, oče pa manjka. V delu je zbranih devet slikopisov (Tole naša je družina, Nesi me, Piščanci in korenje, Televizor, Dragi Miklavž, Vijolična, Poroka, Materina dušica, Ko bo Lovro ata) in sedem ugank. Prvi in zadnji slikopis ter uganke so napisani v verzih. Vsak slikopis je zaokrožena celota (en dogodek, kratek književni čas, en osrednji prostor), v vseh je glavni literarni lik deklica Kristina, drugi družinski člani so stranski liki. Besedila je treba brati zaporedno, ker so v prvi zgodbi predstavljeni liki (sličica, torej upodobljeni lik + ime), ki jim bralec ne more slediti, če jih ne spozna. Opisani in naslikani so drobni družinski pripetljaji, npr. Kristina in Lovro se igrata poroko, Kristina noče sama iz avtomobila, nesti jo mora očka.

Slikanica z ilustracijami Kristine Krhin in z dvojnimi besedilom *Poleti letim* (2011) je leposlovno besedilo, ki ga je napisala Nataša Konc Lorenzutti, *Eda in Pepi* je informativni del slikanice, napisala ga je Neda Rusjan Bric. Na sodih straneh je večinoma informativna zgodba o bratih Rusjan (začne se s stranjo 8; ter dvojne strani 10–11, 16–17 in 24–25), na prvih dveh dvojnih straneh in na dvojnih straneh 12–13, 20–21 in 22–23 ter na ostalih lihih straneh je leposlovna zgodba o Tinetu in prvoosebni pripovedovalcu Nacetu. Na zadnji dvojni strani so upodobljeni Tine, Nace in Sibila, v besedilu pa sta epiloga obeh delov: na sodi strani o pomenu bratov Rusjan, na lihi strani tretjeosebni pripovedovalec zaželi srečo vsem, ki letijo, in vsem, ki imajo krila. Za preglednost in otrokovo lažje razumevanje principa branja je v spodnjem delu vsake strani navedeno, za katero besedilo gre – leposlovni (Poleti letim) ali informativni (Eda in Pepi) del. Informativni del zgodbe osvetljuje pomembne dogodke iz življenja Josipa in Edvarda Rusjana, najpomembnejši med njimi so naslednji trije: prvi poskus poleta z letalom EDA 1 na travniku Male Rojce pri Gorici (takrat se je Josip odločil, da nikoli več ne bo letel); prvi polet na

Slovenskem 25. 11. 1909, opravil ga je Edvard; Edvardova smrt ob strmoglavljenju letala 9. 1. 1911 v Beogradu.

Naslovnica je navezana na leposlovni del, v letalu sta dečka, na zadnji platnici Eda iz letala pozdravlja bralca, pod ilustracijo je pesem Nataše Konc Lorenzutti, posvečena je poletju. Vezni listi so poslikani, predstavljajo načrte petih letal, na vrhu je upodobljena ptica v letu, na dnu veznega lista pa kokoš, po veznih listih so upodobljene tudi žuželke (metulji), balon, črtkano so predstavljene smeri gibanja (kokoši, metulja, letala). Nad kolofonom je naslikano papirnato letalo in črtkano smer njegovega gibanja; na notranji naslovnici pa sta v letalu (igrački) psička Bela in sivi maček Mic (njuni imeni lahko preberemo na repu letala, kar sodi v intratikončno besedilo). V leposlovnem delu brata, starejši Nace, ki je prvoosebni pripovedovalec, in mlajši Tine, po zgledu bratov Rusjan izdelata letali. Ob sestavljanju letala Nejc ves čas premleva, kam vse je že letela sošolka Sibila (ki se vedno baha z letalskimi kartami). Z letali oz. bolj s krili iz papirja in lesenih deščic se nekajkrat spustita po precej položnem bregu. Zvečer sta njuni letali uničeni, ostanke vržeta na ogenj, ki ga kuri oče na vrtu, pečejo si krompir. Takrat Nejc tako premišljuje (Konc Lorenzutti 2011: 23): »Dobro mi je, kot da letim, sem pomislil. Zadovoljen sem takole ob ognju, z bratom in očetom, ko se ne prepiramo. Letenje je lahko marsikaj, me je prešinilo ... Recimo zmaga na tekmovanju iz logike ali mamina pohvala za nastop v glasbeni šoli ali prijazen pogled najlepše sošolke ...«

3.2.2 *Povesti*

Vse avtoričine realistične povesti sodijo po obliki med ilustrirane knjige, pri čemer ilustracije osvetlijo posamezne prizore in so sestavni del vsakega poglavja. Barvne ilustracije in kratka poglavja, ki vsebujejo malo vrstic na posamezni strani in levostransko poravnavo, so izvrstna motivacija za bralce začetnike in/ali za oklevajoče bralce.

Kakšno drevo zraste iz mačka (2012) je realistična pripoved z ilustracijami Ane Zavadlav. Delo vsebuje enajst poglavij, v katerih je predstavljena petčlanska družina, ob koncu pa se družina poveča še za novorojenko. V tej navadni družini se dogajajo čisto navadne reči: na primer kaj se zgodi, ko se Tomažu (sedmošolec) ne ljubi pisati domačih nalog, Janez (tretješolec) ne mara barvanja slik, Mojca (drugošolka) pa pri tem uživa, mama rada peče palačinke, ker s tem razveseli družinske člane, oče pa se nekega dne odloči, da bodo samooskrbni. Vsako poglavje pripoveduje eden od otrok, izmenjujejo se torej trije prvoosebni pripovedovalci, iz njihovih zgodb ugotovimo, da so – čeprav živijo v isti družini – precej različni, saj si vsak od njih stvari razlaga malce po svoje. Zanimivo je, kako si dečka v fantovski sobi ustvarita svojo državo, kako živijo uši na otroških glavah ali pa to, kako se napiše voščilo za materinski dan. Delo je zelo zabavno, kajti iz drobnih mozaikov spoznamo družino, v kateri živi tudi maček Tigi, ki ima navado, da nikoli ne leže tja, kamor se zdi ljudem, da bi moral, s čimer je povezano tudi vprašanje iz naslova tega literarnega dela, ki je hkrati tudi naslov drugega poglavja (Konc Lorenzutti 2012: 17): »Oče pravi, da bomo letos namesto rož sadili mačke. Saj je lepo videti, pravi. Seveda se šali. Jaz pa si vseeno skušam predstavljati, kako bi bilo, če bi maček v koritu pognal korenine. Res me zanima, kakšno drevo bi zrastle iz njega!« Humorno obarvana pripoved že v naslovu nakazuje situacijsko komiko, ker maček

rad poležava na nenavadnih krajih (v košari za drva, na stolu, v koritu za rože). Tigi ima med vsemi družinskimi člani najraje mamo ali kakor pripoveduje Tomaž (Konc Lorenzutti 2012: 16): »Seveda, ona je glavna pri hladilniku! /.../ Kadar mama kuha, o, takrat jo ima pa še posebno rad.« Septembra pridejo v šolo skupaj z učenci seveda tudi uši. Pogosta je tudi besedna komika, npr. da se bodo vrgli v predelavo krompirja, pri čemer se izkaže, da s pridelavo krompirja nimajo ravno krompirja.

Enajstnik (2012a), ilustracije za knjigo je prispevala Suzi Bricelj. Nace je star enajst let, zato je enajstnik. Živi v šestčlanski družini, saj ima še mlajšega brata, dve mlajši sestrici, očeta in mamo. V tako veliki družini je vedno zabavno, včasih pa bi Nace rad bil malce sam, čeprav ima brata in sestre nadvse rad. Nacetovo življenje je povezano s šolo, ki je ne mara preveč, čeprav ve, da je k pouku pač potrebno hoditi. Rad hodi na košarkarske treninge pa tudi igranje kitare mu je zelo všeč. Če bi bilo po Nacetovo, bi ves dopoldan igral kitaro in košarko, popoldan pa bi za kakšno uro šel v šolo ... Nace živi na Primorskem, družina se pogosto odpravi kam na izlet, na primer k reki Soči, kjer Nace neznansko uživa, ali pa k dedku in babici na Gorenjsko. Že v prvem poglavju lahko preberemo Nacetov spis z naslovom *Kdo sem jaz?*, v katerem izvemo, kako enajstnik vidi samega sebe. Nanizane so zanimive in zabavne dogodivščine, na primer o njegovem skakanju ali o tem, kako je naredil herbarij. Nekateri pripetljaji so manj prijetni, sploh kadar mora ponosno odigrati vlogo starejšega brata (npr. pogumno skriva solze, ko izgubi pri igri Človek, ne jezi se). Z bratom in sestrama, malce pa tudi z očetovo pomočjo, naredijo nekega dne imenitnega snežaka, saj je sneg na Primorskem redkost. Mama mu razloži, kaj pomeni in od kod izvira fraza zavrteti telefon. Ugotovi tudi, da je brati zemljevide lažje, kakor jih zlagati. Ko gredo dolge poletne počitnice h koncu, čisto majčkeno pogreša šolo, hkrati pa tudi ne bo več enajstnik.

Društvo starejših bratov (2013) ustanovi Nace Lavrenčič, prvoosebni pripovedovalec realistične pripovedi, ki jo je ilustrirala Tanja Komadina. Zelo povedni naslovi so povezani s temeljnim motivom posameznega poglavja, npr. *Nanizanka o živcih*, *Nanizanka o lenobi*, *Primož Kravanja*, *Učitelj Viljem*, *Rojstvo ideje* itd. Nace ima mlajšega brata Tineta, ob koncu pripovedi se družina poveča še za sestrico Niko. Nacetovi razmisleki o družinskih in medvrstniških odnosih so pisani z otroške perspektive, pri čemer pa deček vendarle ves čas opazuje dogajanje in revidira svoje vedenje, kadar spozna, da je njegovo ravnanje napačno ali za koga žaljivo. Npr. ko sošolki in sosedi Marjetki zabrusi, da je bajsja, razume, da žaljenje (tudi žaljenje sošolcev priseljencev) ni primerno. Največji Nacetov problem je brat Tine, česar se zave, ko jim za domačo nalogo učitelj slovenščine Viljem Miška naloži pisanje spisa *Imam brata*. O mlajšem bratu ne napiše nič dobrega, nasprotno pa prijatelj Primož napiše o svojem bratu Petru same dobre stvari, ker je nalogo pregledala mama, v resnici pa ima tudi on z mlajšim bratom težave. Nace se spomni, da ustanovita Društvo starejših bratov, borila se bosta za svoje pravice in zaščito, ozaveščala druge o težavah starejših bratov ipd., v društvo povabita tudi Matica Pahorja (ki ima prikupno sestrico, ta je še v vrtcu, in problematično Melito, ki hodi v prvi razred). Dogovorijo se, da bodo mlajše sorojence ignorirali, a se ne izteče dobro (ko Tine zaradi Nacetovega ignoriranja pobegne, si zlomi roko). Ko njuna mama rodi sestrico Niko, Nace sprejme Tineta v društvo starejših bratov. Zgodba o družinskih odnosih (npr. mamini slabi živci, nosečnost, porod, očetova avtoriteta) je prepletena s spoznanji o prvi zaljubljenosti; Nace je zaljubljen v Hano, Primož pa v Valentino. Dogajanje je postavljeno v šolo in Nacetov dom, omenjena je Soča; zaradi dialektizmov (nona,

tata) smemo sklepati, da je književni prostor nekje na Primorskem. Književni čas je le nekaj mesecev v času šolskega leta, pri čemer se Nace precej pritožuje (Konc Lorenzutti 2013: 15): »Šola me bo enostavno uničila! Takšne zahteve niso za preobčutljivega otroka! Še posebno, če ima slabe živce že po starših ...« Skozi pripoved, ki časovno zajema nekaj mesecev, je bralec pravzaprav opazovalec Nacetovega odrasčanja. Ta med drugim spozna, da ob pravicah obstajajo tudi dolžnosti, da je nekatere stvari treba narediti, četudi mu niso všeč (npr. pospravljanje sobe) in da so družina, prijatelji, prva ljubezen in glasba v življenju najpomembnejši.

Kdo je danes glavni (2015a) je realistična povest, delo je ilustrirala Tanja Komadina. Glavni literarni lik je štiriletna Nika, ki živi v veliki družini z mamo, očetom, starejšima bratoma in starejšima sestrama. Tudi to je najbrž razlog, da si želi postati velika in starejša. Realistično pripoved o vsakdanjih pripetljajih, skozi katero pelje mladega bralca tretjeosebni pripovedovalec, sestavlja dvaintrideset kratkih naslovljenih poglavij. Naslov posameznega poglavja je hkrati tudi njegov temeljni motiv, zgodbe prikazujejo en temeljni dogodek, Nika pa je v povesti predstavljena razvojno, saj skozi poglavja bralec zlahka opazi njeno »rast«. Književni prostor je Nikin dom z bližnjo okolico, kamor hodi družina na izlete; omenjeni so realni geografski prostori, npr. Sabotin, Soča. Književni čas zajema eno leto, in sicer se zgodba začne na Nikin četrti rojstni dan, konča pa se s praznovanjem njenega petega rojstnega dne. Tanja Komadina je za osvetlitev pripovedi izbrala temeljne motive in jih prikazala humorno, zelo usklajeno z besedilom. Avtorica je vzpostavila zanimivo strukturo literarnega dela skozi mesece in zgodbo tistega družinskega člana, ki praznuje rojstni dan; opiše en dogodek iz njegovega življenja, ko je bil star štiri leta. Tako je predstavljen niz zgodb družinskih članov v enaki starosti, hkrati pa teče skozi vse leto zgodba o njihovem vsakdanjem življenju in drobnih pustolovščinah. Nika, najmlajša, in Ton, najstarejši, imata rojstni dan oktobra. Nika ve, kaj vse bo počela, ko bo malce starejša: iz deklice bo postala dekle in potem ženska; znala bo izgovoriti črko r; hodila bo v šolo, pisala domače naloge in lahko bo govorila carske besede (npr. ful fajn); imela bo izpit za kolo in vedno se bo vozila s čelado; lahko bo rezala z nožem; nosila bo modrc in škornje z visoko peto in lahko se bo šminkala.

Nika pogosto komentira dejanja starejših bratov in sester ter staršev, s svojimi otroškimi izkušnjami marsikaj poenostavi, kar učinkuje humorno. Dogodki in Nikini komentarji nikakor niso banalni, temveč nasprotno: humor je vzpostavljen z otroško logiko, ki ni nagnjena h kompliciranju. Zgodba ves čas ostaja realna, torej mogoča ali celo realistična, tudi na tistih mestih, kjer se zdi na prvi pogled fantastična: gre npr. za otroško pretiravanje (mamina roka, ki govori) ali za domišljjsko igro (v poglavju Konji). Humorni elementi so povezani z deklčinim kognitivnim razvojem in tudi psihološko ustrezajo njeni starosti, mestoma gre za dobesedno razumevanje dogajanja oz. antropomorfno preslikavo njenih izkušenj, npr. v gozdu, kamor gre Nika z očkom, zagleda mravlje, očka ji pojasni, da sta prišla k njim na obisk, ko pa deklica zagleda mravlje doma, v kopalnici, si misli, da so mravlje obisk vrnile; zimski veter naslika rdeče barve, ker imajo ljudje pozimi rdeča lica; ob božiču skrbi za figurico Jezusa, kot da je pravi dojenček; o sestavini omake zna povedati, da je iz mesnih kvadratkov, krogcev iz korenčka in zelenih smeti. In pri skoraj petih letih je deklici povsem jasno: »Ah, odrasle je zmeraj treba čakati!« (Konc Lorenzutti 2015a: 72), zato je knjiga lahko v poduk tudi odraslim, da male Nike ne bi preveč vzdihovale.

Nisem smrklja (2017) je realistična pripoved z ilustracijami Ane Zavadlav. Glavni literarni lik je prvoosebna deklica Polona Bukovec, ki je na začetku pripovedi stara osem, v zadnjem poglavju pa enajst let. Delo ima petindvajset naslovljenih poglavij, naslovi se navezujejo na temo posameznega poglavja (Polona Bukovec pri telefonu, Nisem smrklja, Sitnarim za dodatke, Šestnajsti avgust itd.). Dom in šola sta temeljna književna prostora: v domačem okolju so v ospredju predvsem družinski odnosi, Polona ima starejša brata Andreja in Jošta, na koncu dobi še sestrico; v šolskem okolju pa so ob obveznostih izpostavljeni tudi medvrstniški odnosi, zlasti prijateljstvo z Metko in Milo. Že v prvem poglavju Polona vadi, kako se bo predstavljala, ko bo odrasla, po drugi strani pa je simpatična prav njena otroška logika (Konc Lorenzutti 2017: 9): »Za rojstni dan sem si želela sestro, ampak sta tata in mama rekla, da se otrok ne da kar tako naročiti, zato sem dobila uhane.« Sestrico Sonjo sicer dobi malce pozneje, za enajsti rojstni dan pa si želi pametni telefon, dobi pa limonovec (in spet ni zadovoljna). Polona živi vsakdanje življenje in ima težave, ki se odraslim ne zdijo velike, njej pa, kajti odraščanje je prav to: vsak dan se otrok srečuje z rečmi, ki jih vidi in doživi prvič. Vsako poglavje ima en izpostavljen motiv, npr. o darilih (da se uhane *ustreli* v ušesa); o simpatiji do sošolca Nejca in o smrti sošolke Leile; o strahu, ki se zaleze v družino ob očetovi bolezni; o brskanju po maminih rečeh, pri čemer odkrije vsa pisma, ki so jih ona in brata napisali Miklavžu; o prvem srečanju z *drugačniki*. Naslov literarnega dela je posredno povezan z njenim imenom; kadar jo kdo pokliče Polonca, se ne odzove. Ko jo je mama poklicala s pomanjševalnico, jo je deklica hote preslišala, zato ji je mama rekla, da je smrklja, pri čemer Polona modruje (Konc Lorenzutti 2017: 12): »Odrasli nasploh premalo pazijo na besede.«

Zvezek in brezvezek (2018) z ilustracijami Tanje Komadina je pripoved, ki je časovno uokvirjena v šolsko leto glavnega literarnega lika, prvošolke Nike. Prvo poglavje se začne 1. septembra, zadnje ima naslov Spričevalo in se dogaja zadnji dan šolskega leta. Nikini sorojenci so starejši: Ton bo postal študent, Tin hodi v prvi letnik gimnazije, Lučka v deveti razred, Lija v šestega. Prvi šolski dan je nadvse pomemben v življenju slehernega otroka, Nika ni izjema – hkrati je prijetno vznemirjena, polna pričakovanj, a jo je tudi strah. Njena največja opora je Ton, ki jo potrpežljivo posluša in ji daje nasvete, ki se jih sam sicer ni držal, npr. da je domačo nalogo najbolje napisati v petek, ker je učenec potem čez vikend prost; razloži ji, da se študentje (za razliko od njenih sošolcev) na fakultetah ne derejo, so pa glasni na zabavah. Niko začnejo zanimati tudi odnosi med vrstniki in odnosi staršev in otrok, npr. mamo sprašuje, če obstajajo slabi starši, in ta ji pritrdi; sorojenci in starša ji pripovedujejo različne dogodivščine, ki so se njim zgodile v šoli. V njihove opise dogodivščin so vpletene zanimive besedne zveze, ki so skozi zgodbe razložene (npr. da so se fige ponujale, po župi priplavati, uporabljene so tudi stalne besedne zveze roj muh, čreda ovac, jata golobov), rekla (vzeti pamet v roke), mestoma nerazumevanje izhaja iz večpomenskosti besed (v šoli so se pogovarjali o konjičkih kot hobijih) ali pa so te osnova za šalo (juha – posoda: jušnik, župa – posoda: župnik), nekatere besede, ki jih Nika še ne pozna, so ji zelo všeč (npr. beseda oblast, ki jo spremeni kar v priimek – Nika Oblast – ko pa izve njen pomen, ji ni več všeč). Skozi celotno pripoved se Nika uči novih stvari: o končnih ločilih posluša enako zavzeto kot o tem, kako je treba naviti špagete na vilice. In da je mami najbolje odgovoriti *Jamami!* (Konc Lorenzutti 2018: 51) in zahtevano opraviti s čim manj napora; da lagati ni lepo (z lažjo dobi milne mehurčke). Pozno pomladi ima Nika

nalog že vrh glave, čeprav je pred vstopom v šolo komaj čakala, da jih bo imela in jih je starejšim sorojencem prav zavidala (Konc Lorenzutti 2018: 120):

»Ne maram zvezkov,« vzdihne Nika sama pri sebi. /.../ Dnevi so dolgi in sončni, zvezki so ji začeli presedati. Raje ima brezvezke. Vanje riše in piše, kar ji je všeč. Z njimi se igra šolo. Seveda je v svoji šoli učiteljica, in ne učenka. V enem izmed brezvezkov ima redovalnico za medvede, zajce, opice, želvo, kamelo in punčke. V drugega si zapisuje, kdo je priden in kdo ne. Njeni učenci nimajo zvezkov, samo brezvezke, zato lahko v šoli in doma rišejo ali pišejo, kar hočejo. Razen kadar so kaznovani. Takrat morajo delati, kar ukaže Nika. Njihovi brezvezki za kazen postanejo zvezki.

In zadnji dan pred počitnicami, ko dobi svoje prvo spričevalo, je razočarana, saj je mislila, da bo dobila ocene (seveda petice), dobila pa je pisne ocene, ki jih ne razume.

Tronci (2021) je namišljeni prijatelj glavnega literarnega lika Izidorja. Književni čas je konec dečkovega tretjega razreda, počitnice in začetek četrtega razreda. Izidor je edinec, ki večkrat potarna, da je osamljen. Rad izdeluje naprave iz kartona (npr. kosilnico), med njimi sta najpomembnejša pametni telefon, prek katerega se pogovarja s Troncijem, in avto, ki ga izdelata za Troncija. Izidor si Troncija precej natančno predstavlja: trebuh ima kot lubenico, nima staršev, sam skrbi zase, ne hodi v šolo – torej je najbrž že starejši, včasih je zaspan, govori v rimah, na trebuhu ima ekran, na katerem se izpišejo njegove besede. Tronci nikoli ne govori oz. odgovarja. Izidor ima – kadar telefonira Tronciju – pravzaprav dolge monologe o dogodkih iz svojega življenja, odgovora ne pričakuje ali pa ga poda sam. Zgodba, ki z naslovnim literarnim likom na prvi pogled sodi v fantastiko, se ves čas giblje v mejah realnega in mogočega. Izpostavljene so tri teme: spontani splav, medvrstniško nasilje in osamljenost sodobnega otroka. Izidor si je zelo želel brata, tudi s sestro bi bil zadovoljen, zato vsa družina žaluje, ko mama doživi spontani splav; o tem se oče, mama in Izidor veliko pogovarjajo in se morda še bolj navežejo. Drugi problem je medvrstniško verbalno nasilje, ki ga doživljata Peter in Izidor v šoli (Konc Lorenzutti 2021: 69): »Pri nas je glavni Janko. Ne družim se z njim, ker imam Petra. Janko me kliče budala.« Še bolj pereče je zbadanje na košarkarskem treningu (kadar trener ne sliši), kjer je Kevin zelo nesramen do Izidorja in njegovega soseda Simona (Konc Lorenzutti 2021: 80): »S Simonom sva šla na trening. Nič bolje ni bilo kot zadnjič. Slabše. Spet nesramni štos! na račun *male ščetke*, meni pa so tudi že dali ime: *grinta*.« Zbadanje Izidorja tako razjezi, da porine Kevina, ta omedli, njegovi starši zahtevajo sestanek. Na sestanku pove vsak svojo resnico, Kevin prizna verbalno nasilje, drug drugemu se opravičijo. Izidor ugotovi, da je spoznal drugo Kevinovo plat (Konc Lorenzutti 2021: 106): »Takega Kevina, ki mu je, prav tako kot meni, kdaj težko in ni vedno samo močen, pogumen in nesramen. Videl sem ga s sklonjeno glavo. To je bil *drugačen* Kevin. Ni vedno slabo, če si drugačen.« Izidorjevi monologi s Troncijem so okvir dogajanja, v katerega so vloženi dečkovi pogovori z namišljenim prijateljem. Na koncu je z bonboni, ki jih odkrije Izidor v omarici in so enaki, kakor je on dobil enega za plačilo od Troncija, razkrito, da ne obstaja. Izidor se odloči, da bo Troncija delil z najboljšima prijateljema, Petrom in Simonom, a ga v tistem hipu, ko se zave, da ni več osamljen, v bistvu ne potrebuje več.

3.2.3 Mladinski romani

Lica kot češnje (2015) je realistični mladinski roman o prvi ljubezni, ki je postavljena v srednješolsko okolje. Na prvi pogled gre za vsakdanje okoliščine, vendar imajo te globlje korenine. Prvoosebna pripovedovalka Kristina iz Vipave je srečna, ko izve, da je bila sprejeta na srednjo glasbeno šolo, saj ji pomeni igranje klavirja vse na svetu. Že na prvi uri klavirja ji je učiteljica Milena rekla: »Veš, če boš imela glasbo rada, boš zmeraj srečna. Glasba ti ljubezen vrača.« V novem okolju iz zadrege kar naprej zardeva, kar je izpostavljeno tudi v naslovu romana. Takoj ji je všeč sošolec David, kmalu postaneta par. Zanimiv je opis njunega odnosa – nežnih dotikov, držanja za roke, prvega poljuba. Deloma njun odnos spoznavamo preko Kristininega zapisa v dnevniku; mestoma ga opisuje tretjeosebni vsevedni pripovedovalec; nekateri dogodki so podani skozi dialoge. V razvijajočo se ljubezen med Davidom in Kristino so vpletene tri zgodbe: Davidov odnos z (odsotnim) očetom Doretom, smrt Kristininega strica v prometni nesreči, Kristinina negotovost glede lastnih čustev in odnosa z Davidom. Roman je razdeljen na pet delov: Žvižganje in klavir, Poloneza, Bil je lep, sončen dan, Trdnjava sladke žalosti in Ni treba vrečke; deli ustrezajo zapletu, vrhu in razpletu romana. Odnos med Davidom in njegovim očetom, ki ne živi z mladostnikom in mamo, je zelo zapleten. Prehaja od popolne odtujenosti (oče je bil tudi zaprt, še vedno je alkoholik) do Davidove skrbi za očeta. Izkaže se, da je smrt Kristininega strica povezana z Davidovim očetom – ta je do smrti povozil desetletnega Kristijana (po katerem je dobila glavna junakinja tudi ime), zato je bil v zaporu. Kristina ne ve več, ali je lahko z Davidom; ali je zaupanje med njima podrt, ali bosta zmogla – kljub zaznamovanosti z nesrečo Davidovega očeta in Kristinine mame (torej prejšnjega rodu) – ohraniti bližino, ki sta jo ustvarila. Zaradi Davidovega odtujevanja, ki je povezano s skrivnostno preteklostjo njegove družine, se Kristina spogleduje z odličnim pianistom Vasilijem, ki pa se kmalu izkaže kot vzvišen, vsiljiv in ponižujoč. Takrat Kristina spozna, da je David poštenjak, ki ga ima neskončno rada; njuna ljubezen se ima čas razvijati. V romanu so večkrat omenjena znamenita klavirska dela, zato ga deloma lahko označimo tudi kot glasbeni roman: glasba je tista, ki ustvarja vzdušje (seveda ob poznavanju klasične glasbe).

Avtobus ob treh (2016), na notranji naslovnici je v oklepaju dodan podnaslov *ali Društvo mlajših starejših bratov*, s katerim izpostavlja družinska razmerja med sorojenci. Realistični roman ima dva dela, prvi, obsežnejši, ima naslov Kadar breg švigne mimo čolna, drugi (kot epilog) je naslovljen Kako je kaj v šoli. Krajevno je postavljen na Primorsko in deloma v Ljubljano. Prvi del se dogaja v času počitnic med osmim in devetim razredom osnovne šole, drugi del v začetku devetega razreda prvoosebne pripovedovalca, štirinajstletnega Tineta Lavrenčiča. Ta se s svojim razmišljanjem obrača na bralca, npr. (Konc Lorenzutti 2016: 5): »Verjetno poznaš to lajno.« Pripovedovalec z bralcem na tak način vzpostavlja svojevrsten dialog in občutek pripadnosti ter razumevanja težav, s katerimi se srečujejo mladostniki iste generacije; na koncu bralcu obljubi, da se bo oglasil, ko bo kaj novega. O starših, očetu Andreju, inženirju elektrotehnike, in mami Barbari, profesorici slovenščine, pove, da sta še kar znosna, čeprav mama (Konc Lorenzutti 2016: 6) »[v]elik del pedagoškega talenta porabi v šoli.« Starejši brat Nace se ukvarja z glasbo, mlajša sestra Nika pa ni zanimiva, ker je pač mlajša. Avtorica se z izbiro imen in karakterizacijo likov medbesedilno navezuje na povest *Društvo starejših bratov*, kar v

romanu utemelji Tine, ko pove, da se z Nacetom še kar dobro razumeta (Konc Lorenzutti 2016: 88): »Pred tem pa sem mu šel tako na živce, da je z dvema sošolcema ustanovil društvo za zaščito starejših bratov, ki se je lotevalo zarot proti mlajšim. /.../ od takrat naprej se nisva več toliko kregala. Navadil sem ga, da je popustil.« Tine opiše še sestavo svoje širše družine, sošolcev (med njimi sta pomembna dva Petra, Šorli in Šinigoj), dotakne se različnosti družin (zlasti sestavljenih), pri čemer poudari, da živi Uroš Zajc v enostarševski družini. Uroševa mama je prijateljica njegove mame, s sinom pa živita v Ljubljani. Poleti prideta Uroš in njegova mama na obisk k Lavrenčičem, česar se Tine prav nič ne veseli. O Urošu, edincu (in to je po Tinetu privilegirana vrsta) si v naprej ustvari negativno mnenje, a se kmalu izkaže, da je odličen prijatelj. Tinetu pomaga pri vsakdanjih opravilih, zalomi pa se, ko pogine koza. Uroš se počuti krivega (čeprav ni) in želi takoj domov, naslednji avtobus pelje v Ljubljano ob 15.05 (povezava z naslovom romana), vendar Uroš ostane pri Lavrenčičevih. V čas skupnega preživljanja počitnic je vpletenih veliko humornih dogodkov, čudenja nad lepotami narave (Soča, Sveta gora), prisrčnost odnosa do domačih živali, mestoma pa je zgodba zaradi očetove hude bolezni trpka. V besedilu je veliko besedne komike, npr. ko mama pokliče mamo sošolca Petra Šinigoja namesto Petra Šorlija (v imeniku piše mama od Petra Š.); pomočnik režiserja se piše Lešnik, Tine se domisli, da bi postal, če bi ga razneslo, nutela;; Tinetova simpatija Ivana ima mačke z imeni Bor, Jelka in Brin, Tine pa izjavi, da ima raje listavce; Tine in Uroš si izmišljata *besedne akrobacije* (npr. nebo se zbira na oblakih, ohladje se je ozračilo, čelo mi lije s potu, namizaj štimo za posladek). Zanimive so razlage in raba besed, ki se jih je Tine pred kratkim naučil, npr. patetično, melanholično, transformacija; njegovi premisleki o pisateljskem poklicu: npr. pol prazne strani v knjigi kot slikovit prikaz za težo pisateljskega molka (Konc Lorenzutti 2016: 138); zaradi Ivane ugotavlja, da je »čisto izmučen od srčnih bojov, kot kak trpeč pesnik« (Konc Lorenzutti 2016: 170); ko pride oče z bolnišnice in so vsi zaskrbljeni za njegovo zdravje, Tine pravi: »Počutil sem se, kot da sem se začel starati.« (Konc Lorenzutti 2016: 174); namesto branja vadi vprašanje, namenjeno Ivani: »A bi ti hodila z mano?« (Konc Lorenzutti 2016: 121), pri čemer pričakuje pozitiven odgovor.

Včasih si privoščita tudi kakšno pustolovščino, a Tine po pravici pove, da je težko pregovoriti Uroša (Konc Lorenzutti 2016: 82), »ki je očitno še bolj skrbno vzgojen kot jaz. Meni včasih uspe narediti kaj po svoje, odtrgati se od navodil in mnenja staršev, on pa je bolj zadržan in se oklepa maminih zapovedi, kot da so božje.« Grenka izkušnja je nenadna bolezen Tinetovega očeta, ki pa raka na srečo premaga. Šele takrat se Tine zave, kako težko je moralo biti Urošu, ko je njegov oče zaradi raka umrl, ob bolezni Tinetovega očetu pa je marsikaj podoživljal. Uroš ne verjame v Boga, Tine pa včasih verjame, drugič ne, čeprav se mu zdi, da bi bilo dobro imeti nekoga, ki rešuje stvari (Konc Lorenzutti 2016: 68). Pridejo tudi dnevi, ki niso prijazni, še posebej dan, ko operirajo Tinetovega očeta (Konc Lorenzutti 2016: 131): »To ni bil navaden ponedeljek. Imel je bodice.« Največja težava, s katero se mora Uroš spoprijeti, je mamina nosečnost in sprejemanje njenega prijatelja Miloša Jazbeca. Zdi se mu, kakor da je izdala očeta, vendar Uroš kmalu ugotovi, da Miloš ni slab človek. Na koncu se zmore celo šaliti na njegov račun, saj se bo mama po poroki pisala Zajc Jazbec. Vsi turbulentni dogodki, ki so se zgodili čez poletje, se nekako umirijo, le Tinetovo vprašanje Ivani ostane odprto, saj Ivana steče na avtobus in ne odgovori, ali bi bila njegovo dekle.

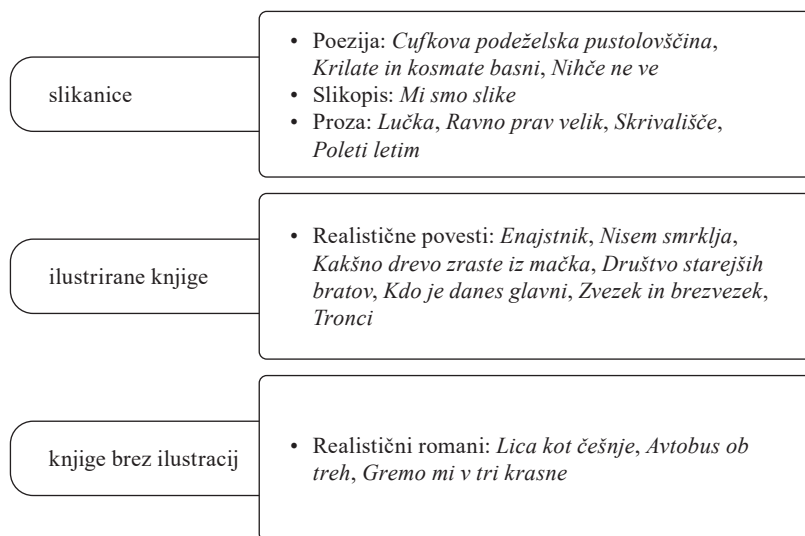
Gremo mi v tri krasne (2020) je realistični roman o problemu sodobnih (neke-mičnih) odvisnosti, zaradi katerih starši skupino mladostnikov pošljejo na *Poletni tabor za otroke in mladostnike ali kako dvanajst dni preživeti v naravi brez tehnologij*. Ker so mladostniki umaknjeni iz domačega okolja na tabor v hribih, kjer ne smejo imeti telefonov ali računalnikov, so izolirani od družbe, kar Uroš komentira (Konc Lorenzutti 2020: 11): »Če sem brez telefona, sem izključen, nimam stika s prijatelji, kot da sem zaprt v samici.« Tabor je namenjen promociji zdravega življenja, hkrati pa so se – zaradi odsotnosti interneta – na nek način prisiljeni družiti in slediti dnevni rutini. Lepoto narave sicer opazijo, vendar to ni njihov fokus. Roman ima kratek čas dogajanja, in sicer čas, ki ga mladostniki preživijo na taboru v planinah. Naslov pojasni Uroš že na začetku romana (Konc Lorenzutti 2020: 8): »Včasih so šli fantje v vojsko, zdaj, ko je naborništvo ukinjeno, pa te pošljejo v tri krasne, če se ne strinjajo s tvojim načinom razmišljanja. Torej izgnanstvo v tri krasne organizira nekakšna komuna, ne vem točno, kako se ji reče, *Odklopi se* ali nekaj takega, sploh me ne zanima, itak so me v ta turistični paket stlačili na silo.« Poglavja so naslovljena z dnevi, v najširšem smislu bi lahko bil to dnevnik tabor-skih dogodkov; začne se v petek, tabor se konča naslednji torek; zadnje poglavje se odvija v petek, pripovedovalec je Uroš; v bistvu je epilog razmišljanje o taboru in mladostnikih, ki jih je tam spoznal. V zaporedno predstavljene sprotne dogodke so vložene retrospektivne zgodbe mladih udeležencev tabora, zorni kot pripovedi sledi dvema prvoosebna pripovedovalcema, Urošu in Valentini. Vodja tabora je Peter Janežič, z njim sta še Janja in Meta; vsi se z mladostniki trudijo navezati pristni stik, a jim pri nekaterih (Pavlina) ne uspe. Udeleženci tabora so ob prvoosebni pri-povedovalcih še Rok, Jernej, Lucija, Miha, Kim, Tilen, Blaž, Žan, Nina in Pavlina. Uroš je lik, ki ga je avtorica ustvarila že v romanu *Avtobus ob treh*, ohranjene ima vse karakterne značilnosti, njegova zgodba se do neke mere nadaljuje. Navezava na omenjeni roman je tudi obisk Tineta in njegove družine – čeprav je Uroš najprej zelo zadržan, kmalu ugotovi, da ga družina Lavrenčič podpira in da je prijateljstvo med njim in Tinetom trdno. Valentina je imela anoreksijo (vedno je štela vse na pet: pet žlic juhe, pet grizljajev ...); pred taborom se je zdravila v bolnišnici in zdi se, da uspešno. Skupina mladostnikov, ki se znajde na taboru, nikakor ni homogena skupina mladih ljudi: vsak ima svojo zgodbo, svoj pogled nase in na svojo prihodnost, svoje težave (odvisnost od interneta, anoreksija, napadi panike ipd.), a so iz dneva v dan bolj povezani. Večinoma imajo težave s samopodobo (npr. Valentina se sama sebi ne zdi lepa), tega ne povedo naravnost, pač pa je razvidno iz njihovih pripovedi in njihovega molčanja (Konc Lorenzutti 2020: 249): »Nič se nismo po-govarjali, pa smo si vse povedali.« Gre za socialno-psihološki roman, ki v ospredje postavlja odnose. Skupinska dinamika je odvisna od razpoloženja omejenega števila mladostnikov, umaknjenih v mirno okolje. Pogojno bi smeli govoriti o robinzona-di⁵ kot posebnem tipu avanturistične proze, kjer se zaradi omejenega književnega

⁵ Martin Green je v študiji *Seven types of adventure tale* (1991) obravnaval svetovno nemladin-sko avanturistično prozo (ne deli je na realistično in fantastično). Posamezne tipe in njihove značilnosti je predstavil na izbranih primerih; v tovrstno prozo prištevata dela, ki vsebujejo/ opisujejo avanturo, ki je po njegovem »nevaren in nepričakovan dogodek« (Green 1991: 1). Prvi tip so robinzonade (po Robinsonu Crusoeju), katerih bistvo predstavlja boj za preživetje na samotnem otoku. Tovrstne zgodbe imajo enega pripovedovalca in se razvijajo okrog ene spletke.

prostora (v osnovi je prostor otok, ki sam po sebi pomeni oddaljenost od drugega/ drugačnega življenja) ustvarijo posebni življenjski pogoji. Čeprav se roman *Gremo mi v tri krasne* ne dogaja na otoku, ima vse druge značilnosti pustolovščine, ki si je literarni liki ne izberejo sami, saj na taboru niso prostovoljno.

4 Sklep

Analizirali smo vsa leposlovna besedila Nataše Konc Lorenzutti, ki sodijo v otroško ali mladinsko književnost. Pri tem je upoštevan zvrstno-vrstni princip umeščanja besedil, v okviru posamezne književne vrste po letnici izida (literarnozgodovinski princip), hkrati pa je pri vseh besedilih upoštevana oblika knjige (slika 1).

Slika 1: Avtoričina dela glede na oblikovne značilnosti ter zvrstno-vrstno delitev besedil

Iz analize besedil je razvidno, da vse slikanice in nekatere ilustrirane knjige sodijo v otroško književnost, zlasti vsi trije romani in nekaj povesti (npr. *Društvo starejših bratov*) pa v mladinsko književnost.

Literarni liki so pogosto predstavljeni tudi skozi notranje monologe ali premisleke, npr. v delu *Kdo je danes glavni* štiriletna Nika ve, kaj vse bo počela, ko bo malce starejša: iz deklice bo postala dekle in potem ženska; znala bo izgovoriti črko r; hodila bo v šolo, pisala domače naloge in lahko bo govorila carske besede (npr. ful fajm); imela bo izpit za kolo in vedno se bo vozila s čelado; lahko bo rezala z nožem; nosila bo modrc in škornje z visoko peto in lahko se bo šminkala. Ali v *Društvu starejših bratov*, kjer naj bi bil Nace, ker je starejši, tudi vedno razsodnejši od mlajšega brata Tineta.

V delih se kažejo medbesedilne navezave, npr. v delu *Nisem smrklja* se Polona in deklica Mija igrata simbolno igro, v kateri je Polona knjižničarka (Konc Lorenzutti 2017: 101): »/.../ se igrava izposojo knjig in ure pravljič, berem ji o plaščku, ki je našel Barbaro in o Piku Dinozavru in o klepetavi želvi.« V istem delu so omenjene

tudi knjige o Polleke (Guus Kuijer), *Lonček na pike* (Anja Štefan) in *Brata Levjesrčna* (Astrid Lindgren). V delu *Zvezek in brezvezek* hodi Nika v prvi razred in prebrati mora pravljico o Vidku (Levstik); niso ji vseč učiteljčina vprašanja o dogajalnem času, revščini ipd. (ker si misli, da je vse to že prebrala in ne vidi razloga, zakaj jih učiteljica o tem sprašuje). Medbesedilnost najdemo tudi v delu *Društvo starejših bratov* (Konc Lorenzutti 2013: 28): »Videl sem Hano, ki je s sošolkami čepela na klopci tam blizu, in upal, da me bo slišala, kako dobro poznam Prešerna in njegove pesnitve o ljubezni in trpljenju. Saj tudi jaz čutim podobno kot Prešeren, če me ona cel teden ne pogleda!« Nace se ob ignoriranju brata, ko mu ta reče, da je gnoj, spomni na Butalce, ki so gnojili cerkev, da bi zrastle. Dramski krožek odigra delček *Čarovnika iz Oza*. V vseh avtoričinih delih literarni liki tudi berejo.

Velikokrat je v literarnih delih omenjena glasba, literarni liki hodijo tudi v glasbeno šolo in igrajo različne instrumente, pojejo v zboru, najstniki pa poslušajo glasbo. Še posebej pomembna je glasba v romanih *Lica kot češnje*, kjer je glavni lik pianistka Kristina, ki hodi v srednjo glasbeno šolo. V *Avtobusu ob treh* prvoosebni pripovedovalec Nejc pove o starejšem bratu Nacetu, da se ukvarja (Konc Lorenzutti 2016: 7) »v glavnem z glasbo. Kadar ne posluša glasbe, izvaja glasbo, in ko jo neha izvajati, jo spet posluša.« V romanu *Gremo mi v tri krasne igra* Blaž violino, Valentina pa klavir.

S stališča tematologije sodijo skoraj vsa besedila v realistične prozne vrste, ukvarjajo se z odnosi. V delih za mlajše bralce gre predvsem za družinske odnose, zlasti so predstavljeni odnosi med sorojenci, veliko komentarjev literarnih likov se dotika tudi staršev. Čeprav se jim zdijo ti včasih malenkostni, zadrti, celo vzkipljivi, otroški liki razumejo, da odrasle potrebujejo, ne nazadnje si celo priznajo, da potrebujejo tudi omejitve in usmeritve. V okviru odnosov velja izpostaviti tudi krščanstvo, saj je pogosti motiv molitev (še posebej v stiski) ali udeležba pri maši kot skupen družinski obred. V besedilih za najstnike se fokus usmeri iz družinskih odnosov na medvrstniške, pri čemer avtorica na eni strani predstavlja krutost medvrstniškega nasilja, veliko več pa je iskrenih, globokih prijateljstev, ki v nekem trenutku odraščanja pomenijo varnost. Ob veri so močno izpostavljene še nekatere druge vrednote, npr. strpnost, prijaznost, odkritost. Komična perspektiva pa daje literarnim likom in zgodbam iz vsakdanjega življenja neizbrisljiv pečat radoživosti in srčnosti.

Viri

- Nataša Konc Lorenzutti, 2004: *Lučka*. Ljubljana, Založba Družina.
- , 2006: *Ravno prav velik*. Ljubljana: Založba Družina.
- , 2007: *Skrivališče*. Ilustriral Matjaž Schmidt. Ljubljana: Mladinska knjiga založba.
- , 2007a: *Mi smo slike*. Ilustrirala Ana Zavadlav. Ljubljana: Založba Družina.
- , 2010: *Krilate in kosmate basni*. Ilustriral Marjan Manček. Radovljica: Didakta.
- , 2011: *Poleti letim*. Neda Rusjan Bric: *Eda in Pepi*. Murska Sobota: Založba Ajda, IBO Gomboc.
- , 2011a: *Nihče ne ve*. Ilustriral Peter Škerl. Ljubljana: Založba Družina.
- , 2012: *Kakšno drevo zraste iz mačka*. Dob: Miš založba.

- , 2012a: *Enajstnik*. Ljubljana: Mladinska knjiga založba.
- , 2012b: *Cufkova podeželska pustolovščina*. Ilustriral Marjan Manček. Ljubljana: KUD Sodobnost International.
- , 2013: *Društvo starejših bratov*. Dob: Miš založba.
- , 2015: *Lica kot češnje*. Ljubljana: Mladinska knjiga založba.
- , 2015a: *Kdo je danes glavni*. Dob: Miš založba.
- , 2016: *Avtobus ob treh*. Dob: Miš založba.
- , 2017: *Nisem smrklja*. Ljubljana: Mladinska knjiga založba.
- , 2018: *Zvezek in brezvezek*. Dob: Miš založba.
- , 2020: *Gremo mi v tri krasne*. Dob: Miš založba.
- , 2021: *Tronci*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Literatura

- Janja Batič, Dragica Haramija, 2017: Slikanica kot posebna oblika knjige. Haramija, D. (ur.): *V objemu besed: razvijanje družinske pismenosti*. Maribor: Univerzitetna založba, Pedagoška fakulteta. 31–37.
- Stjepan Blažetin, 2003: O basnama. Pintarić, A. (ur): *Zlatni danci 4: Basne*. Osijek: Pedagoški fakultet. 9–14.
- Cankarjevo priznanje, predstavitev: <https://www.zrss.si/tekmovanja/slovenscina-cankarjevo/>.
- Martin Green, 1991: *Seven types of adventure tale: an entiology of major genre*. Pennsylvania: Pennsylvania State University press.
- Janko Kos, 1995: *Očrt literarne teorije*. Ljubljana: DZS.
- Rastem s knjigo*, predstavitev projekta: <https://www.jakrs.si/bralna-kultura/rastem-s-knjigo>.